01/12/2023

Становище на Св. Синод на БПЦ-БП по отношение на повдигнато дело срещу България в опит за легализиране на еднополовите съжителства

С т а н о в и щ е на Св. Синод на Българска православна църква – Българска Патриаршия, прието на заседанието му на 22.11.2023 г., прот. № 6 – пълен състав

Относно: искане за преразглеждане на Решение от 05.09.2023 г. по жалба № 40209/20, “Бабулкова и Коилова срещу България“, от Голямото отделение на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), съгласно чл. 43 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС)

Св. Синод на Българската православна църква – Българска Патриаршия, основавайки се на учението на Христовата църква за човека като велико Божие творение, националната конституционна идентичност на България и

върховенството на закона, няма право и не може да си позволи да не отстоява последователната си позиция по въпроса за понятието „пол“, брак, семейство и защита на децата. Бракът и семейството, разбирано като благословен от Бога съюз между мъж и жена, са вековна неприкосновена ценност за християнството. За християнството съществува едно единствено понятие за пол, което произтича от биологичното (естество) устройство на човека като Божие творение.

I. В решението си от 05.09.2023 г. по дело 40209/20 Коилова и Бабулкова срещу България, ЕСПЧ е достигнал до извода, че Република България е допуснала нарушение на чл. 8 от Конвенцията, тъй като не е осигурила правно признаване и защита на връзките между лица от еднакъв пол.

Св. Синод настоява Правителството на Република България да поиска преразглеждане на Решение № 40209/20 от 05.09.2023 г. “Бабулкова и Коилова срещу България“, съгласно чл. 43 КЗПЧОС, за да защити авторитета на България като суверенна правова държава. Считаме, че са налице и двете хипотези, предвидени в т. 2 от чл. 43 на Конвенцията, а именно:

– делото повдига сериозен въпрос, свързан с тълкуването и прилагането й;

– делото повдига сериозен проблем с общозначим характер.

Приложимото международно право, в това число Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и други международни актове не налагат на България положително задължение да признае или регулира брака или друга форма на еднополова връзка. Разпоредбата на чл. 8 от Конвенцията не гарантира правото на брак или съжителство за лица от един и същи пол. Правителството е изразило отлично аргументирано становище по делото, цитирано в решението, но видно от т. 55, то е било възприето като недостатъчно относно изясняване на интереса на обществото, който да има предимство пред индивидуалните интереси на жалбоподателките. Вярваме, че производството по преразглеждане е подходящата възможност за представяне на допълнителни аргументи без уклончивост в тази насока.
Министерският съвет на Република България е задължен да изпълнява Решенията на Конституционния съд, поради което следва ясно и категорично да заяви пред Голямото отделение на Европейския съд по правата на човека, че Народното събрание не може да приеме правна рамка, за да защити съюза на лица от един и същи пол, защото това би било противоконституционно. Решенията на КС са задължителни за всички държавни органи, юридически

лица и граждани.

Ето защо, Правителството на РБ следва да поиска преразглеждане на делото от Голямото отделение, тъй като постановеното в решението противоречи на Конституцията на РБ, върховенството на закона и налага нови международни задължения, които никога на са поемани чрез демократични процедури.

Въпросът как следва да се разбира понятието „пол“ според Конституцията на Република България (КРБ), е разрешен от Конституционния съд на Република България (КС) в Решение № 15/26.10.2021 г. по конституционно дело № 6/2021 г. Изяснявайки понятието „пол“ по смисъла на българското право КС приема ценностно нормативен подход, който отчита ценностите, произтичащи от останалите нормативни системи, каквито са религията, моралът и обичаите. Разгледани са следните три отправни точки: 1. бракът в българската Конституция е уреден като съюз между мъж и жена (чл. 46, ал. 1), 2. КРБ предвижда конституционна закрила на майчинството, което е неделимо свързано с института на семейството; 3. ценностите на Източноправославното вероизповедание, което според чл. 13, ал. 3 от Основния закон е традиционната религия в Република България.
В отговор на поставения въпрос КС е приел, че в „разбирането за понятието „пол“ конституционният законодател през 1991 г. не е вложил друго съдържание, освен традиционното, т. е. биологичното, основаващо се на половата бинарност, като върху тази полова бинарност правото надгражда допълнителни социални и граждански проекции, свързани с личния и семеен статус на лицата.“ Съдът е изложил също така, че „зачитането на националната идентичност на Република България като член на Европейския съюз (ЕС) изисква съобразяване на установените в Основния закон на страната принципи, ценности и традиционни разбирания, обусловили конституционната уредба на брака („доброволен съюз между мъж и жена“) и семейния статус на лицата.“

Въпросът за предимството на публичния интерес спрямо претендирания индивидуален интерес на отделни лица за признаване и защита на връзки между лица от еднакъв пол е решен еднозначно от КС в полза на публичния интерес, защитен от Конституцията, която разбира „понятието „пол“ в неговия биологичен смисъл, отчитайки „историческата и духовна традиция, формирала ценностните разбирания на българското общество, които именно са вградени в действащата Конституция“.
В цитираното решение на КС е записано следното: „Съдът обръща внимание, че според установената му практика всяко незачитане на неговите актове „е

нарушение на самия основен закон, защото засяга основните принципи, залегнали в чл. 4, ал. 1 за правовата държава, която се управлява според Конституцията и законите в страната“ (Решение № 8 от 2010 г. по к. д. № 2/2010 г.). Именно във връзка с това „принципът на правовата държава изисква съобразяване с решенията на Конституционния съд като част от действащото право и точното им изпълнение“. Дадените от съда тълкувания и правни оценки трябва да се съобразяват в тяхната цялост, да не се изваждат от контекста и да не им се придава смисъл, какъвто решението не съдържа (Решение № 1 от 2013 г. по к.д. № 5/2012 г.).“

II. ЕСПЧ е надхвърлил предоставената му от ЕКЗПЧОС компетентност, приемайки, че Република България е извършила нарушение на чл. 8 от Конвенцията, тъй като не е въвела национална правна уредба, регулираща взаимоотношенията между еднополовите двойки.
Правното регулиране на обществени отношения относно семейството и брака не е предмет на компетентност на ЕСПЧ или друг наднационален орган, нито такъв орган има право да изисква от националните държави въвеждането на определена правна регулация в този смисъл. Чл. 12 от Конвенцията предвижда това да бъде извършено единствено в съответствие с националните закони и не би могло да бъде другояче. Аналогичен извод следва от текста на чл. 4, пар. 2 от Договора за функциониране на Европейския съюз, съгласно който Съюзът зачита националната идентичност на държавите членки, присъща на техните основни политически и конституционни структури. Държавите запазват националния суверенитет да регулират обществените отношения относно брака и семейството и имат правото на самостоятелна и независима преценка дали и как да го направят. В частност относно правото на встъпване в брак и правото на създаване на семейство изрично е посочено в чл. 9 от Хартата на основните права на Европейския съюз (ЕС), че те са гарантирани в съответствие с националните закони, които уреждат упражняването на тези права. Изрично е посочено в Преамбюла на Хартата, че: „При съблюдаване на компетенциите и задачите на Съюза, както и принципа на субсидиарност, настоящата Харта потвърждава отново правата, които произтичат по-специално от общите за държавите-членки конституционни традиции и международни задължения, както и от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, от приетите от Съюза и от Съвета на Европа социални харти, от практиката на Съда на Европейския съюз и на Европейския съд по правата на човека“. По-нататък в преамбюла, както и в чл. 52, § 3 от Хартата, изрично е посочено, че доколкото последната съдържа права, съответстващи на права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на

човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС), техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената Конвенция; националните законодателства и практики трябва да бъдат взети предвид в тяхната цялост, както е посочено в настоящата Харта – § 6 на чл. 52 от същата.
Ето защо, ЕСПЧ на първо място е надхвърлил предмета на разглеждане по жалбата с № 40209/20, като по повод направените оплаквания за нарушение на чл. 8 от Конвенцията е приел, че такова е налице, макар да е заявил, че не намира за необходимо да разгледа оплакванията за нарушение на чл. 14, във вр. с чл. 8 и чл. 12 от Конвенцията. Макар да е намерил единодушно в същото решение, че установяването на нарушение само по себе си представлява достатъчно справедливо обезщетение за всички морални вреди, понесени от жалбоподателите, все пак изложените в същото решение мотиви са видима обосновка на последващи в същия смисъл, налагащи задължение за признаване на еднополов брак. Конституцията и националните закони на РБ разглеждат семейството единствено в контекста на доброволния съюз между мъжа и жената. Не може да има нарушение на чл. 8 относно регулацията или липсата на такава по въпрос, който е от компетентността на държавата, както и не може да има правно валидно задължение, произтичащо от решение на ЕСПЧ в този смисъл. Макар без съмнение, Конвенцията да е жив инструмент, тълкуван и прилаган в съответствие с развитието на обществата във времето, все пак това тълкуване и прилагане не може да има за резултат разширяване на ангажиментите, поети от високодоговарящите страни при подписването й.

На второ място, изразеното в решението на отделението от седем съдии виждане е изцяло в противоречие с цитираните по-горе разпоредби на Хартата. Ето защо, влизането му в сила би породило значителна правна несигурност, в частност и поради необходимостта смисълът и обхватът на правата, гарантирани от Хартата, да бъдат възприемани така, както са дадени в Конвенцията.

В този контекст следва да се съобрази и решението от 16.07.2014 г. на Голямото отделение по делото Hämäläinen v. Finland, в което се приема, че при липса на европейски консенсус и имайки предвид, че настоящият казус безспорно повдига чувствителни морални или етични въпроси, ЕСПЧ приема, че свободата на преценка на ответната държава следва принципно да бъде разширена до правото на държавата да реши дали да въведе или не законодателство относно правно признаване на новия пол на транссексуално лице, претърпяло операция, и ако са предприети действия по признаване, по отношение на въведените правила, така че да се постигне баланс между

противостоящите обществен и частен интерес.

Претендираните от двете жалбоподателки индивидуални права противоречат на установения в РБ конституционен правов ред. Общественият интерес, охраняван от Конституцията и законодателството, следва да бъде предпочетен и защитен пред претендирания частен интерес. Той изразява семейството като основна градивна единица на човешката цивилизация и единствения благословен от Бога съюз между мъж и жена за продължаване на човешкия род. Еднополовото съжителство не може да намери място в този контекст, тъй като то е противоестествено, греховно и не може да послужи за продължаване на човешкия род.
Република България е ратифицирала ЕКЗПЧОС в контекст на обществените отношения, които не са поставяли под съмнение факта, че семейството е съюз между мъжа и жената, аргумент за което са чл. 12 от ЕКЗПЧОС, така и от чл. 16 от Всеобщата декларация за правата на човека, които се отнасят до традиционния брак между лица с противоположен биологичен пол. Ясно от преамбюла на ЕКЗПЧОС, целта е съвместно осъществяване на някои от правата, провъзгласени от тази декларация. В тези обществени отношения не фигурират права на еднополовите двойки. Именно тези са били ценностите на договарящите страни при присъединяването им към Конвенцията. Такова е и разбирането на ЕСПЧ, отразено в решение Cossey v. The United Kingdom, A-184: “Правото на сключване на брак, гарантирано от чл. 12, се отнася до традиционния брак между лица с противоположен биологичен пол. Макар и днес някои от договарящите държави да биха приели за действителен брака, сключен между транссексуален и лице от противоположния на новопридобития му пол, не може да се каже, че развитието, достигнато до момента, свидетелства за някакво общо изоставяне на традиционната концепция за брака. При тези обстоятелства Съдът не смята, че може да възприеме нов подход при тълкуването на чл. 12 по този въпрос. Придържането към традиционната концепция за брака дава достатъчно основание да се продължи възприемането на биологическите критерии за определяне на пола на едно лице за целите на сключването на брак, тъй като се касае за въпрос, обхванат от правомощието на договарящите държави да уреждат с националните си закони упражняването на правото да се сключва брак.“
Категорично неприемливо е, по тълкувателен път, чрез дейността на ЕСПЧ, да се пренаписва Конвенцията, като се добавят „ценности“, които договарящите страни в лицето на РБ не са припознавали нито към датата на ратифицирането на Конвенцията, нито към настоящия момент. Волята и желанието на РБ, ратифицирайки Конвенцията, в съответствие с

Конституцията на РБ, е именно опазване правата на семейството, разглеждано като съюз между мъж и жена, но не и като съюз между лица от един и същ пол. Въвеждането на подобни ценности в разрез с националната идентичност и оказването от ЕСПЧ на натиск за приемането им поставя въпроса необходимо ли е РБ да е част от механизъм, който защитава „ценности“, които не се споделят от РБ и за които в българското общество има единодушие, изразено в Конституцията и правовия ред в страната. Дори и да има промяна в обществените отношения, нагласи и разбирания относно еднополовите двойки в други държави, ратифицирали Конвенцията и предвидили национална регулация, това не би могло да се ползва като достатъчно съществен аргумент за оказване на натиск върху Република България да въведе подобна национална регулация, тъй като по смисъла на Конституцията на РБ не може да има съюз между лица от един и същи пол.
Чест прави позицията на съдия Войтичек от Полша, който изразява своето несъгласие с решението на мнозинството по делото Федотова и други срещу Русия, жалби с номера 40792/10, 30538/14 и 43439/14 за установяване на нарушение на чл. 8, на което ЕСПЧ се позовава в решението си спрямо България. Според съдия Войтичек, колегите му са използвали „законодателна власт“, за да въведат първични правни норми и особено правни норми относно фундаментални обществени въпроси, „[това] следователно трябва да бъде предоставено на избран парламент“. Без да отрича идеята за ЕСПЧ като жив инструмент, той заявява, че този подход, „както се разбира от мнозинството, е правна техника, която прехвърля значителна част от правомощията за сключване на договори от демократично избраните власти в рамките на държавите към Европейския съд по правата на човека. Това е ограничение на демократичното вземане на решения в държавите, страни по този договор” [особено мнение на съдия Войтичек в т. 2.1]. Това решение разкрива нова основа в установяването, че всички държави-членки на Съвета на Европа трябва да въведат правен режим за признаване на хомосексуалните връзки. Както отбелязва съдия Войтичек, това решение не е за изясняване на съществуващи права, „а за добавяне на нови права към Конвенцията“ и това е още един пример за Европейския съд по правата на човека, ангажиран с „нормотворческа власт по отношение на фундаментални обществени въпроси“, които „не могат да бъдат упражнявани от съдебен орган, [като] Европейският съд по правата на човека“. Подобен подход „налага на високодоговарящите страни нови международни ангажименти, които никога не са били поети, камо ли чрез демократични процедури. В резултат на това то подкопава върховенството на закона” [т. 5 от особеното мнение]. Освен това, принуждаването на

държавите-членки да предоставят правна защита и признаване на еднополовите съюзи и след това ЕСПЧ да твърди, че налагането на такива правни последици не е намеса в националната компетентност на държава-членка да определя своите семейни и брачни закони, тъй като това не е намеса в определението за „брак“ на тази държава е спорно и правилно определено като ерозия на върховенството на закона. В същото особено мнение подробно са изяснени недостатъците на подхода, обективиран в отделни случаи, но представляващи „ясна тенденция“ и надхвърлянето на мандата на ЕСПЧ, предоставен му от Конвенцията, както и самата подмяна на обекта на закрила така, както е бил прогласен първоначално – т. 3.1: „Конвенцията е подписана, за да „се предприемат първите стъпки за колективно налагане на някои от правата, заявени във Всеобщата декларация“ (виж преамбюла). Този инструмент трябва да се тълкува в светлината на Всеобщата декларация за правата на човека. Съгласно чл. 16 от Декларацията семейството се създава чрез брак, сключен между мъж и жена. Създаденото по този начин семейство се счита за „естествена и основна единица на обществото и има право на закрила от обществото и държавата“. Декларацията не предвижда друга правна форма за създаване на семейство“.

III. От приложението на чл. 8 от КЗПЧОС под лозунга за зачитане на личния и семейния живот не биха могли да произтекат пряко задължения за Република България да въведе правен режим относно признаването и защитата на връзки между лица от еднакъв пол. В Тълкувателно решение № 2/2020 г. по тълкувателно дело № 2/2020 г. на ОСГК на ВКС, е обсъдено съотношението между КРБ и ЕКЗПЧОС, като е прието следното: „Конституцията е върховен закон и другите закони не могат да й противоречат (чл. 5, ал. 1 КРБ). Нейните разпоредби имат непосредствено действие (чл. 5, ал. 2 КРБ). Международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната и имат предимство пред тези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат (чл. 5, ал. 4 КРБ). По аргумент от систематиката в конституционната разпоредба никой международен договор, който съгласно чл. 5, ал. 4 КРБ има действие на територията на Република България, не може да се наложи над Основния закон, така както се налага и замества националните закони и подзаконови нормативни актове, които му противоречат. В този смисъл са основните мотиви на Решение № 7/02.07.1992 г. по к. д. № 6/1992 г. на Конституционния съд по тълкуването на чл. 5, ал. 2, 3 и 4 КРБ (Обн., ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.). Това означава, че КЗПЧОС не се налага над биологичното обяснение на

понятието „пол“, дадено от Конституцията. КЗПЧОС не е част от правото на Европейския съюз и не притежава присъщия му директен ефект и примат над вътрешното право. По аргумент от изложеното от чл. 8 на КЗПЧОС не би могло да произтече правно валидно задължение за РБ да приеме законодателна рамка относно признаването и защитата на връзките между лица от един и същи пол, тъй като това противоречи на КРБ съгласно цитираното по-горе решение на КС.

IV. В Тълкувателно решение № 2/2020 г. по тълкувателно дело № 2/2020 г. на ОСГК на ВКС се посочва, че „Правото на транссексуалните лица да се самоопределят към един или друг пол и съобразно това да се изявяват и общуват в социалния си живот, не може да се поставя под съмнение и е защитено както от чл. 8 КЗПЧОС, така и от чл. 4, ал. 2 от Конституцията, гарантиращи достойнството и свободата на личността като ценности от най-висш ранг. Независимо от това, като се има предвид всичко гореизложено, Съдът подчертава, че принципите и разпоредбите на действащата Конституция не позволяват да се изведе позитивно задължение на държавата да зачете правно самоопределянето на лицата към пол, различен от биологичния, тъй като това би било несъвместимо с изясненото по-горе съдържание на конституционното понятие „пол“ като основополагащо за конституционната и законова уредба на брака и семейството.“ Безспорно всички лица имат право на зачитане на личния и семейния живот, но семейният живот и по смисъла на чл. 12 от ЕКЗПЧ, и по смисъла на българското законодателство предполага връзка между мъж и жена, а не връзка между лица от еднакъв пол. Не се противопоставяме на това, че хората, които имат връзка с представители на същия пол, имат необходимост от зачитане на личния живот, но се противопоставяме на това подобни връзки да се приравняват на „семейни отношения“ и да се считат за нещо нормално.
Че то не може да се счита и правно необходимо, е видно от решението по дело № C-490/20 на Съда на Европейския съюз (СЕС), обсъдено в скорошното решение № 2185/01.03.2023 г. по административно дело № 6746/2022 г. на Върховния административен съд на Република България – Трето отделение. В мотивите му се посочва, че: „В § 52 от същото решение изрично е посочено, че съгласно действащото право на ЕС правилата за гражданското състояние (към които спадат правилата за брака и произхода), са от компетентността на държавите членки, а правото на Съюза не засяга тази компетентност и в този смисъл държавите членки са свободни или не в своето национално право да признаят брака между две лица от един и същ пол и качеството им на родители. В § 57 от решението е прието, че няма задължение за

държавата членка, на която е гражданин засегнатото дете, да предвиди в националното си право лица от един и същ пол да имат качеството на родители или да признае за цели, различни от упражняването на правата, които това дете черпи от правото на Съюза, връзката на произход между посочено дете и лицата, които са упоменати като негови родители в акта за раждане, съставен от властите на приемащата държава. Така и с чл. 2, § 4 от Регламент (ЕС) 2016/1191 на Европейския парламент и на Съвета от 06 юли 2016 година за насърчаване на свободното движение на гражданите чрез опростяване на изискванията за представяне на някои официални документи в Европейския съюз и за изменение на Регламент (ЕС) № 1024/2012 е прието, че регламентът не се прилага за признаването в държава членка на правните последици, свързани със съдържанието на официални документи, издадени от органите на друга държава членка. Също така изрично в този регламент е посочено, че целта му не е промяна на материалното право на държавите членки, свързано с раждане, удостоверяване, че лицето е живо, смърт, име, брак (включително брачна дееспособност и семейно положение), развод, законна раздяла или унищожаване на брака, регистрирано партньорство (включително дееспособност за сключване на регистрирано партньорство и положение на регистрирано партньорство), прекратяване на регистрирано партньорство, законна раздяла или анулиране на регистрирано партньорство, произход, осиновяване, местоживеене и/или местопребиваване, гражданство“.

В тази връзка следва да се отбележи и, че държавата е функция на обществото. Без подкрепата му тя не може да изпълнява задачите си, в това число, да се грижи за закрилата на правата на отделния индивид. Ето защо, не само е недопустимо налагане на обичаи, невъзприемани от съответното общество, чрез незачитане на неговите традиции и засягане на свободната му воля без обективна необходимост от това, но опитът за такова силово налагане от страна на ЕСПЧ засяга доверието в самия него, а съответно – авторитета на решенията му. Голямото значение на традициите като основа на обществото и неговото самоопределяне е изследвано в решението на Голямото отделение от 18 март 2011 г. по делото Lautsi и други срещу Италия (Жалба № 30814/06), в хода на което беше представено становище и от Правителството на Република България, наред с тези на Армения, Кипър, Русия, Гърция, Литва, Малта и Република Сан Марино. В т. 68 от това решение се посочва, че „Съдът счита, че решението дали да се увековечи дадена традиция попада по принцип в рамките на свободата на преценката на държавата ответник. Освен това Съдът трябва да вземе предвид факта, че съществува голямо разнообразие сред европейските държави, по-специално

в областта на културното и историческото развитие. Той обаче подчертава, че позоваването на дадена традиция не може да освободи една договаряща страна от задълженията ѝ по отношение на правата и свободите, провъзгласени в Конвенцията и протоколите към нея“. Както беше изяснено по-горе, в настоящия случай се касае за разширение на ангажиментите на държавата, поети при присъединяването ѝ към ЕКЗПЧОС, в противоречие с националния правен ред и без надлежно обективирана воля на страните по Конвенцията да разширят съдържанието ѝ в посочения смисъл.

Държим да припомним, че инициатива за участието на България по делото Lautsi и други срещу Италия (Жалба № 30814/06), е и на Св. Синод на БПЦ – БП чрез изпратено Становище до Правителството на РБ и подкрепящо писмо до посолството на Италия. Приканваме Правителството по подобен начин, както с италианското дело, да осъществи дипломатически контакти с държави с подобна позиции, за да се отстоява обща принципна позиция като най-вече се възрази ясно и категорично, че е недопустимо ЕСПЧ да законодателства и да създава нови правни норми извън съгласието на държавите-страни по този регионален международен договор по правилата на международното публично право. Вярваме, че както и в посоченото дело, съвместните усилия ще доведат до успех.

V. Отвъд всички човешки правни принципи, стоят Божиите закони. Ние християните не можем и не следва да бъдем безразлични, когато пред очите ни се върши неправда. Божието наказание ще застигне не само тези, които вършат зло, но и тези, които мълчат и не го разобличават. Всеки един от нас ще отговаря пред Бога и съвестта си за собствените си действия. Така, както ние в днешно време не познаваме Бога, не спазваме Неговите закони и живеем греховно, неизбежен е денят, в който ще се срещнем с Него и най-страшните думи, които ще чуем, ще бъдат: „Не ви зная откъде сте; махнете се от Мене всички, които вършите неправда“(Лк. 13:27). Ето защо Ви призоваваме да изпълните своя държавнически дълг и да предприемете действия за преразглеждане на Решението на ЕСПЧ от 05.09.2023г. по дело 40209/20 Коилова и Бабулкова срещу България.

bg-patriarshia.bg